

Lopeliuksen satuja:

5.

Kirkko-kukka

ja

Söyhenluodot.



Suomenno6.



Pori,

D. Palander'in kirjapaja, 1876.

Topeliuksen satuja:

5.

Kirkko-kukka

ja

Söyhenluodot.

Suomennos.

Pori,

D. Palander'in kirjapaja, 1876.

Esimaine

Kaikille hupaisien satujen armaitsoille*).

Olipa kerran akka, aiwan wanha,
Kuin asui pienoisesä tuwasansa,
Ja talwen kylmilläki ahkeranna
Hän uupuneena polki rukkiansa.

Niin siwästi ei kehrätä ken tainnut,
Kun iltaisina wanhus kuutamolla;
Niin lemmissä ei ken ole hawainnut,
Kun perehensä illan nuotiolla.

Ja kukaan ei niin tainnut kertoella
Wäestä wuorissa ja kallioissa;
Ja menninkäisistä kun tanhuella
Haluiwat kentähällä kuutamoiissa;

Ja metsänmörköistä tapiolasäsa;
Mesfästajästä yöllä kauhiasta;
Ja lemminkäistä lähde-lakselasäsa;
Lohikärmeestä, aarteen wartiasta;

Ja jättien linnoista tuntureilla;
Ja wankituiista siellä neitofista.
Niin kuten Abti laulaa iltasilla,
Ja lemmit liehuu ales taiwahista;

Ja kuinka Nukku-Matti lewittääpi
Wuoteelle pehmiälle ruusujuansa,

Näytetty: Joh. Tamsén.

*) Suomennettu J. Topelius'jen «Sagor. Första Samlingen,» alussa löhythwän runoelman mukaan.

Ja kun ne siowät unet lenteleepi
Lapsien luokse heidän nukkuisjansa;

Ja kuinka Luoja juopi Enkelinsä
Maailman harhateillä johtajaksi,
Ett' niille kun ei waiwu himoihinsa
Ei mitään täällä muuttuifi pahaksi.

Nämätpä tiesi wanhus, ja me pienet
Kuulustelimme warsin kummastellen
Siis satujansa, kuten kufat hienot
Metfissä puiden subinata kuullen.

So aikoja on kuluneenna siitä
Ja kuullut olen monet waiheet wainen;
Waan kerronpa nyt mitkä muistan niitä,
Ja kertokaat paremmin ne kun tainnee.

Kirko-kukko.

Nyt alotamme kohta merkkillistä satua,
joka woiin nimittää: "Eankeemus seuraa
ylpeyttä;" mutta ajatellon kufin siitä mitä
tahansa. Olpeä saattaa ken hywänsä olla,
ehk'ei waarain-matua jalompi olii; mitä sit-
ten, kun ollaan kirko-kukko!

Olihan kerran kirko-kukko, joka istui
warsin korkean kastarin huipussa. Mistä
hän oli kotoperää ja kuten niin korkialle
maailmasfa oli koroittunut, sitäpä ei olek-
kaan juuri kewiä päätettä. Urwellaan hänen
taattonsa ei tawallisen kufon olleenkaan, waan
erään kirwesmiehen, joka puusta saattoi
weistää liehu-kotkia ja lohikäärmeitä, ja
siispä luullaan weistäjän muodostaneen ku-
fon pölkystä ja wipuneen hänen köysillä yles
toornille, koska hän oliki niin laiska kun
pölkky, eikä saattanut opetella lentämään.
Kufatiesi ei asia niin ollutkaan; kaiketi oli
kukko muinoin eskukkona waltawan waisruh-
tinaan kantelettareen kanahuoneessa ja nosti
ylpeän luontonsa kehoituksesta ehkä kapinan
hallitsiatansa vastaan, josta rankaistukseksi

käiketi loihdimalla muntettiin puu-kukoksi ja tiini-naulittiin toornille. Sitä ei kukaan taida niin tarkasti tietää. Vaan yhtäkaikki; siellä istui hän toornilla, kaikista korkiammalle kuin korkein katto ja korkein puu seitsemän penikulmaa ympärinsä. Ja niin korkialle hän istui, että koko maa altansa ei paljon riehitä kysää suuremmalta näyttäneet, ja ihmiset näkyivät hänestä kuin kärpäiset kysällä. Hetkisen näki hän niitten hyöriwän, ja niin ojettiin ne taas pois sillä suurella kärpäis-hepolla.

Kirkko-kukko oli aiwan suuri. Hänellä oli korkia punaiseksi siwuttu harjus noukkaansa ylitse, wiheriät lautaisen-kokoiset silmät ja aiwan lawia pyrstö. Mahaansa mahtui wähintäki kolme ruis-tynneriä, niin ahnas oli hän. Saattaneepa uskoa hänen wähän ylpeäksi. Ollen niin suuri ja istuen niin korkialla, luuli hän ei koko maailmassa löytywänkään hänen korkuistansa herraa. Kaikki kukot owat pöyhkiöitä, jonka saattaa hawaita heidän käyttökäytänsä, koska pöyhistelewät rikkalajällä ja kuroittawat noukkaansa ilmoille, kuten haluisiwat kaikille sanoa: mikä hupelo sie oletkaan?

Mutta kirkko-kukko oli yksi pöyhkiämmistä. Saattaapa arwata tämmöisen ei hywällä päätywän. Moni suuriluuloinen kukko on

tullut päätänsä lyhemmäksi, koska isäntäwäkenä wieraspytoja owat hankkineet, ja sitten on hän ilman pitempää tarinoimaa kynitty höyhenettömäksi, laskettu paistipataan ja syöty, kuten muutki kana-eläimet lakeen, kurkka-kaswien ja puolahillon kanssa.

Käiketi tiesi kirkko-kukko ei olewansa kellowollinen teloitettawaksi ja syötäväksi, ja tästä tuli hän wain entisestä pöyhkeämmäksi. Hänellä oli tapana, kuten maailmassa yleisesti, kääntää pyrstönsä wihuriin mukana. Saattoipa siis katsella ympärinsä kaikille ilma-aloille. Mutta minnekä tahansa tirkisteli suurilla wiheriöille silmillänsä, ei kussaakaan maan päällä nähnyt hän wertaistansa. Hän luuli siis olewansa jotak: parempi kun muut, ja koko maailman tarwitsewan olla hänelle alamaisena. Silloin ajatteli hän itseksensä näin:

Olenpa juuri kukoista suurempia, aiwan ylhäinen ja jalo kukko olen tohanti. Wertaistani kukkojen seassa ei löydykkään. Olen todellinen kukko-itsewaltias maailmassa. Selwästi on hawaitawa, että kirkkoki on rakennettu juuri minua warten ja siksi että löytyisi korkiaan arwiooni werrattawa paikka ollakseni. Koska ma istun korkiammalla kirkkotoornilla, mahtaneewat kai minua kunnioittaa. Miksi munten kukoontuissawat ihmiset

kunaki sunnuntaina tästä ympäristöltä kirkkoon, joska ei saadaksensa minua warsin ihmetyllä ja palwella? Niinpä tosi ainaki on, että suuri kuffo olen, aiwan waltias kuffo; forkiammasti ylhäinen kuffo olen tosiantki!

Mutta ylhäisillä henkilöillä tulee myös ufiasti päivänsä pitkiksi, ja niinpä myös kirkko-kuffolla. Lentää ei hän taitanut, työkennellä ei hän tahtonut ja syödä ei tarwinnut hänen. Mikä piti hänen tekemään? Ei paljon puuttunut, ettei hän wälistä wäyhän kun kateella katsellut rowastin kanoja, jotka wälistä hyppiwät aina toorninki juurelle ja kuoputtiwat niin siwästi sonnassa, jywän siitä silloin, toisen tällöin poimiesansa.

Eräänä päivänä tapahui, että muuan waris sattui lentämään kirkoitse ja juuri läheltä kirkko-kuffoa, joka istui siinä niin pöyhkeänä ja totisena ja wihastui, että joku rohkeni lennellä melkein yhtä forkialle kun hänen halutti istua.

Kwa! kwa! — kirkui waris. — Mitästä kuuluu, kuffoseni?

Prer! — lausui kuffo ja kierähti wihurissa ympärinsä, kääntäen pyrstönjärearesta kohden. — Arwelen, woisit minulle sanoa edes Teidän ylhäisyhtenne.

Näetkö häntä! — wirkki wares. — Noh eikö Teidän ylhäisyhtenne aika tuntunee pit-

kältä kaiken ikänne, kun työtönä siinä yfihäisyydessä istutte? Eikö Teidän ylhäisyhtenne haluaisi naimaan?

Naimaan! — pöyhistelä kirkko-kuffo. — Mistä kohtaisiin niin forkian ja ylhäisen kannan, että arwoani alentamatta saattaisiin kofioita?

Teidän ylhäisyhtenne puhuu oikein, — wastaisi waris, — semmoista olisi työläs löytää, sillä en muista koskaan kuulleenä puhuttawan kirkko-kanoista. Mutta Teidän ylhäisyhtenne mahtaisi kumminki työkennellä jotaki. Niiu teen minä. Sillä huwittaa kufin aikaansa, ja mieli tulee siten iloiseksi ja rauhoitetukfi.

Työtä! — murisi kuffo taas ja katfeli warista ylenkatseella. — Suuri ja ylhäinen kansa ei koskaan työtä tee. Ei se sopisi ollenkaan.

Hoo hoo! — arweli waris itseksensä lentäisänsä pois; — siinä herra kuffoni tirkistät ja tirkistät ympärisi, että tiedä kuitentkaan mitä maailmassa tapahtuu. Olenpa ufiasti hawainnut forkia-arwoisilla ja ylhäisillä olewan enemmän työtä ja murhetta kuin alhaisilla maan päälle. Mutta tuommoiset tyhjän-kopiat herraset, kun kirkko-kuffo, luulewat ylhäisyyden näyttäywän siinä, etteiwät huoli wähinkään työntö'osta, waan is-

tuwat laiskana, saltiwat muiden itseänsä palwella ja pitawät niin aikansa ikäwänä. Kirkko-kukosta näkyy tosiaanki, hänellä jo useampia satoja ikäwuosia olewan, ja hän ajattelee kai kuten moni hänen nuoruutensa ajallaki. Mutta nyt älytään paremmin kuin silloin, että kaikkein olentojen on työtä tekeminen ja oleminen ahkera, josta tahtowat onnellisina ja tyytyväisinä elää. Tuota ei kukko kuitenkaan käftä. Ollen niin läpitse laiskuri, lausuu hän: se ei ollenkaan sowi.

Ja niin oli todellaki. Kukko oli laiska ja ylpä, siinä koko seikka. Monia satoja vuosia oli hän siten toornin huipulla istunut, mitäkään tekemätä; ei hän wiitsinyt edes laulaakaan. Tosin oli hän niin laiska läpikotansa, ett'ei paikastansa liikkunut kaikkina satalukuisina vuosina; saattaapa siten arwella laiskuutensa määrän. Olihän hän warsin raippa-saunan jo aikoja ansainnut. Mutta saadaanpa kuulla miten hänen käwi.

Muutamana kauniina päivänä, koska kirkko-kukko tawallisuuden mukaan istui ja katseli taiwaan siuertävään awaruuteen ja näkyi hywinki mieltiwältä, ehk'ei hän juuri mitäkään ajatellut, silloin näki hän ihmeeksensä suuren kansajonkon kokoontuneena kirkon ympärillä. Mitähän tämä merkinnee? arweli hän: eihän tänäpänä sunnuntaitaan

ole. — Bian sai hän kuitenkin asiasta selwityksen.

Siellä oli toi mainio köydellä hyppiä Karamatti, joka köytensä kirkontoornin ja kellokastarin välille oli pinnoittanut. Sillä nuoralla tanhuu wähä poika ja vielä ehkä wähempi tyttönen wastatusten ja tefiwät kummallisia mutkailuja. Ohoo, ajatteli kukko; eikö siinä muuta ollutkaan. Tuulinpaa niiden tyhmien ihmisten taas jotaki nutta juhlallisuutta kunniaffeni wiettävän.

Seikan näin ollessa, heitti Karamatti lentosuutelon kansalle, ja kapusi kun kissa kirkontoornia ylestäsin, sillä siellä löytyi rautapuiikkoja wanhuudelta lyötynä seinään, ykfi toisensa yläpuolla. Oles pitkin puikkoja kapusi nyt siis Karamatti aina forkiammalle ja forkiammalle, siksikiuin ennätti kukon läheisölle. Ohoo! ajatteli kukko ja näyttäyi hirweän äkäiseltä.

Mutta Karamatti ei tuosta hämmästynyt, waan, kuten siwallettu, oli hän yhdellä luikkauffella kukon selässä, asettui ratsastamaan ja huusi kaikin woiminsa: hei, lauffaa heponi! hei, lauffaa!

Woidaanpa uskoa, että kukko silloin antoi silmänsä ja hawaitti itsensä hirweästi halwennetukki, kussa hän istui pöyhkeänä, eikä lunnut tetäkään maailmassa wertaisel-

senza. Ja nyt istui siellä poikanulikka ratsastamalla selänsänsä huutaen: laukkaa heponi! hei, laukkaa!

Ensin vuotteli kukkan, että koko kirkon piti raunioiksi mullistumaan tämmöisestä hänen arwionsa ylenkatseesta. Mutta kirkko seisoi ainaki seisomistansa, ja nyt alkoi kukkan nöyrytettynä käänneellä ja häilyä kulleki ilmataholle. Mitästä muuta taiti hän tehdä? Olihan ollut niin laiska, ettei opetteleinnut koskaan lentämään eikä laulamaan; siksi sai hän tytyä ylpeytensä nöyryytykseen, koska kansasto alhaalla huusi: ompa toi oikein huipusta ja naurettavaa, ja arwelivat tuon warsinki suotuisaksi Karamatille ratsastaa kirkko-kukolla. Niinpä käy useinki tässä maailmassa: koska joku on laiska ja pöyhkiä, tulee viimein Karamatti hänellä ratsastamaan, kuten kirkko-kukollaki ratsasti. Ole wakuutettu siitä.

Mutta kirkko-kukkan ei tässä juuri paljon wiifastunut. Siellä istui hän waan toorninhuipulla ajastajan toisen jälkeen; yksi suku toisensa perästä weisasi wirsiänsä Jumalan kunniaaksi kirkossa toornin alla ja eliwät aikansa, muuttaen sitten hautaansa, ja uusia ihmisiä tuli siaan ja weisawat samoja wanhvoja wirsiä samassa wanhassa kirkossa. Mutta kukkan istui aina wain yhtä laiskana ja

pöyhkeänä toornillansa, wuotellen, että wiimeiseltä joku erinomainen onni häntä koheteli hänen suuren ylhäisyytensä tähden. Kukatiesi toiwoi hän että, siellä kun istui, kullattaisiin kerran kirkkaimmalla kullalla aurinkon wertaisena loistamaan, eli wuotti hän, että joku päivä kaiteti julistettaisiin koko maan Suuri-sultaani-kukoksi. Niin, ken saattaa tuon tarkasti tietää? Hän wuotteli ja wuotteli, waan koskaan ei tahtonut toi suuri onni lähestyä.

Kuin kauwan hän nyt wuotti, niin tuli hän kuitenkin wiimeiseltä aiwan wanhaksi ja lahonneeksi, jotta yksi puunpala toisensa jälestä puoisi hänestä, wihurin pauhatesa. Muutamana päivänä oli myrsky niitä rumpia. Eräs tuulainen kiiätti wihassa yli kirkon, puhalti pois koko kirkko-kukon toornin huipulta ja lennätti hänen ilmoitse järwen laineille. Siellä sai kukkan nyt, pyöräpäisenä kun oli tältä kamottamalta matkalta, wielä wiimeisen kerran katua kunnottomuutansa lennossa ja laulusa. Sillä olisiko hän niitä taitanut, ei suinkaan järwehen olisi tarwinnut waipua, waan sen siaan saattanut lentää kaupunnin neuwostuwan katolle ja laskeutua sinne laulamaan, jotta neuwostunta ja koko kaupunki olisivat kummastuneet. Mutta nyt joutui hän järween ja hei-

tettiin aalloilta sinne ja tänne, jotta hau'it ja ahvenneet kummastuneena katselit häntä, ihmetellen mikä merikummitus olikaan. Wiimeiseltä työnsiwät laineet hänen rannalle, ja sinne jäi hän makaamaan.

Rannalla oli wäjä tuvanen, ja siinä asui wanha akka, jolla oli kaksi lasta, poika ja tyttö. Ja lapset rakensiwat kerran rannalle wäjäiinä salkuja, kuten kammioita kaloille, jotka sinne uisuwat sisälle ja ulos. Muinesfänsä wäjä ulommaksi etsimään sopivia kiviä, löysiwät lapset wanhan kirkko-kukko-rukkasen, ja silloin oli hän aiwan surkuteltawa nähdä. Nallot oliwat maalaufsen hänestä ylteneän l'ottaneet, ja hän oli kiwisä kohlinut itsensä pyrstöttömäksi ja noukattomaksi. Silloin sanoiwot lapset: mikästä nyt hätänä? Mitä walittaa aina warikfien ja warpuihen wahinkoittawan herneköynnösfjä. Mutta tästä saammeki warin aiwan warikfien pel'ätyksen. Tule, ottakaamme köysi ja wetäkäämme tämä suuri kummitus herne-maahan.

Ja niin asetettiin kirkko-kukko wanhoilla päiwillänsä warikfien pel'ätykseskfi hernemaahan, sen siaan kuin toiwoi kullattawansa ja julistettawansa koko maailman suuri-sultaanikufokfi. Niin tapahtui, että waris, joka kufon hywinä päiwinä oli häntä kutsunut:

Teidän ylhäisyytenne, tuli eräänä päiwänä lentäen sinne, pitääksensä hyvän kestin her-nemaalla. Hui — niin näki hän pel'ätyksen ja lenti kun henkensä edestä. Mutta pako-tesfansa sattui hän katsahutamaan taaksensa ja tunfi wanhan tuttawansa. Kwa, kwa! — huusi waris niin forkiasti, että kaikki warikfet tienoolla sen kuuliwat. — Näetkö, kun Teidän ylhäisyytenne on kummituksena warikfille. Niin ainaki, lankeemus seuraa ylpeyttä.

Mutta eräs wanha kaarne, joka siinä lähellä istui seipään nenässä, torui warista ja sanoi: olkoonpa niin, että kukko on ollut pöyhkeä ja laista, ja että hänelle siis pahoin on käynyt. Mutta nyt on hän wanha ja onneton, ja wanhaa waiwasta älköön koskaan soimattako. Kukaan ei tiedä kuinka hänen saattaa käydä, itsensä kerran wanhaaksi elettyhänsä.

Tämän kaiken kuuli kirkko-kukko. Mutta hän ei saattanut wastata sanakaan: häneltä puuttui noukka.

Höyhen=luodot.



Aufana Pohjanlahden awaralla selan=neellä, melkein Suomen ja Ruotiin raja=medessä, löytyy muutamia vähäisiä wiheri=öitsemiä luotoja, jotka Höyhen=luodoiksi kut=utaan. Oi, kuinka ihanata niissä on! Kos=kaan ei keskellä efsyttävää merta, kussa aal=lot huoneiden forkuihina häilyvät ja suuret laimat syysöinä pohjattomaan perikatoon wai=puwat, koskaan ei luultaisi, että niin rait=tiit, iloiset, wiheriöitsemiä luodot siellä wä=syneelle purjehtialle tarjoisi ystävällisen sa=tamansa rauhallsuutta. Siellä ei mikään myrsky pauhaa, ei yksikään aalto lainehdi, eikä ainoakaan kalasääski korota lamottawaa kirkuansa waahtowien kuohujen päällitse. Kaikesa henkitsee siellä sanomaton rauha ja suloinen lepo. Wihuri lepää, laineet nukah=tawat, linnut laulawat hiljaan, wain hiljaan, ja kuutama leikitsee kulkakellertawällä lois=teellansa, hymältä hajaawaihen kukkien ja tuoksuwien hedelmäpuiden ylitse, jotka hiljai=

festi tuuwitetaan ilta=tuulen wienolta hen=kähdykseltä.

Ah, sille joka vähäisesä purressansa taistelee lainehisä elämän=merellä, sille on ainakin hywää jy hupaista wiimein saada lewätä, niin armahalla ja suotuisella ran=nalla, kun Höyhen=luodot. Mutta monta, aiwan monta etsiwät niitä turhaan, ne häi=lytetään yötä ja päivää waltawan meren aalloissa, ja Höyhen luotoja eiwät löydä milloinkaan. Ja sanken usiat antaisiwat epäi=lemätä kultaansa ja kalliimmatti tawaransa maailmasa, joska ne retkellänsä elämän=for=wen kautta kohtelisiwat, ja kuitenkin waipu=wat ne hänen edestänsä sywälle, aiwan sy=wälle meren laineihin.

Sillä nämät Höyhen=luodot owat pe=räti eriskummaisja ja salaisia. Niin wakaa ja tiedokasta perämiestä ei löydy ollenkaan, ehkä maailman ympäri olisi purjehtinut, että hän, keskellä waloisaa päivää, koska aurin=ko loistaa ja ihmiset ja eläimet työskentele=wät täydesä woimassansa, saattaisi löytää Höyhen=luotoja. Waan onko hän wäsynyt työstä ja walwonnasta, rukoileeko hän ilta=rukouksensa hartaasti ja laskeuu hiljaisu=desä lepäämän purtensa pohjalle, antaen hiljaisen wirran wiedä sitä kunne tahansa, silloin tulee hän näihin luotoihin warsin